

Sygn. akt III AUa 610/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 grudnia 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Piotr Prusinowski (spr.)

Sędziowie: SA Bohdan Bieniek

SO del. Teresa Suchcicka

Protokolant: Małgorzata Garbecka

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 9 grudnia 2015 r. w B.

sprawy z odwołania M. Z.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

o ustalenie obowiązku ubezpieczenia

na skutek apelacji wnioskodawcy M. Z.

od wyroku Sądu Okręgowego w Białymstoku V Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 25 lutego 2015 r. sygn. akt V U 2047/14

uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi Okręgowemu w Białymstoku do ponownego rozpoznania pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach procesu.

Sygn akt III AUa 610/15

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 29.10.2014 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. na podstawie art. 83 ust. 1 pkt 3, art. 18 ust. 8 i 9, art. 20 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2013 r. poz. 1442, z późn. zm.) stwierdził, że podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia M. Z. podgalającej ubezpieczeniom jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą wynosi: 136,49 złotych za grudzień 2012 roku, zaś za okres od stycznia 2013 roku do grudnia 2013 roku 2.227,80 złotych.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. uznał, że M. Z. nie spełniła warunków do opłacania składek na ubezpieczenie społeczne od podstawy wymiaru składek w wysokości nie niższej niż 30 % kwoty minimalnego wynagrodzenia za pracę z uwagi na prowadzenie pozarolniczej działalności w okresie od 3.01.2011 roku do 25.01.2011 roku. W ocenie organu rentowego podstawą wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne stanowi zadeklarowana kwota nie niższa niż 60 % prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego w gospodarce narodowej na dany rok kalendarzowy.

Odwołanie od powyższej decyzji wniosła M. Z. zaskarżając ją w całości. Odwołująca wniosła o jej zmianę i stwierdzenie, że podstawą wymiaru składek na ubezpieczenie M. Z. podlegającej ubezpieczeniu jako osoba prowadząca

pozarolniczą działalność gospodarczą w okresie 30.12.2012 r. do 31.12.2013 r. jest wysokość 30 % kwoty minimalnego wynagrodzenia.

Sąd Okręgowy w Białymstoku wyrokiem z dnia 25 lutego 2015 r. oddalił odwołanie. Sąd ten ustalił, że M. Z. na podstawie wpisu do ewidencji działalności gospodarczej nr (...) zgłosiła się w okresie od 3.01.2011 r. do 25.01.2011 r. z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności wyłącznie do obowiązkowego ubezpieczenia zdrowotnego. Następnie na podstawie wpisu do ewidencji działalności gospodarczej nr (...) dokonała zgłoszenia z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności wyłącznie do ubezpieczenia zdrowotnego w okresie od 6.12.2011r. do 29.12.2012r. oraz zgłoszenia do ubezpieczeń społecznych: emerytalnego, rentowych, wypadkowego i ubezpieczenia zdrowotnego m.in. w okresie od 30.12.2012 r. do 31.12.2013r . jako osoba opłacająca składki na ubezpieczenia społeczne od podstawy wymiaru składek w wysokości 30% kwoty minimalnego wynagrodzenia.

Decyzją Nr (...) z dnia 20 stycznia 2012 r. Dyrektor (...) Oddziału Wojewódzkiego Narodowego Funduszu Zdrowia w sprawie objęcia ubezpieczeniem zdrowotnym na podstawie art. 109 ust. 1 i 4 w zw. z art. 66 ust. 1 pkt 1 lit. a i c ustawy z dnia 27.08.2004r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (tekst jednolity Dz. U. z 2008r. Nr 164, poz. 1027 ze zm.) stwierdził, iż: M. Z. podlegała obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej w okresie od 03.01.2011r. do dnia 25.01.2011r. (na podstawie wpisu nr (...) do ewidencji działalności gospodarczej, prowadzonej przez Prezydenta Miasta B.).

Zakład w zaskarżonej decyzji uznał, biorąc pod uwagę fakt prowadzenia przez odwołującą w okresie od 03.01.2011 r. do 25.01.2011 r. pozarolniczej działalności gospodarczej, że w okresie od 30.12.2012 r. do 31.12.2013 r. M. Z. nie spełnia warunków do opłacania składek na ubezpieczenia społeczne od podstawy wymiaru składek w wysokości nie niższej niż 30% kwoty minimalnego wynagrodzenia za pracę.

Sąd Okręgowy przytoczył treść art. 18a ust 1 i ust 2 pkt 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. W tym kontekście ocenił twierdzenie wnioskodawczyni, że w okresie od dnia 3.01.2011 r. do dnia 25.01.2011 r. nie prowadziła ona działalności gospodarczej, gdyż nie zdała egzaminu na certyfikat księgowej, upoważniającego do prowadzenia usług księgowych. Sąd nie zgodził się z tym stanowiskiem. Podkreślił, że na podstawie uzyskanego zaświadczenia z Urzędu Miejskiego w B. z dnia 9 lutego 2011 r. wynikało jednoznacznie, że ubezpieczona rozpoczęła działalność gospodarczą indywidualnie pod numerem ewidencyjnym (...) w dniu 3.01.2011r., zaś zakończyła w dniu 25.01.2011 r. wykreśleniem jej z rejestru. W sytuacji, gdy jest zarejestrowana działalność gospodarcza, przyjmuje się domniemanie jej prowadzenia. Jakkolwiek ubezpieczona podnosiła, że w rzeczywistości nie prowadziła tej działalności, to jednak nie wykazała na tę okoliczność jakichkolwiek dowodów, a same jej twierdzenia, nieoparte jakimikolwiek dowodami, były niewystarczające.

Sąd zauważył, że zgłoszenie i wpis do ewidencji działalności gospodarczej stanowi podstawę rozpoczęcia działalności gospodarczej w rozumieniu jej legalizacji. Określenie przez przedsiębiorcę daty rozpoczęcia działalności gospodarczej, która podlega wpisowi do ewidencji powoduje istnienie domniemania faktycznego, że z tą datą działalność gospodarcza została podjęta i jest prowadzona aż do czasu jej wykreślenia z ewidencji. W ocenie Sądu twierdzenia odwołującej, iż nie uzyskiwała on przychodów z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej oraz nie złożyła żadnych dokumentów w Urzędzie Skarbowym, a sama działalność nie doszła do skutku nie mogą prowadzić do wniosku, iż ubezpieczona faktycznie nie prowadziła działalności w okresie objętym decyzją. Należy bowiem podnieść, iż sam fakt nieosiągania dochodów z tytułu wykonywania działalności, nie przesądza o tym, iż faktycznie działalność gospodarcza nie była prowadzona. Brak dochodów może świadczyć tylko o tym, że prowadzona działalność nie przynosiła oczekiwanych efektów ekonomicznych. Natomiast działania Ubezpieczonej prowadzą do wniosku, iż podejmowała ona świadome kroki zmierzające do podjęcia działalności gospodarczej.

Dodatkowo Sąd podkreślił, że M. Z. złożyła dokumenty (...) z datą rozpoczęcia działalności gospodarczej od dnia 3.01.2011r. i (...) wyrejestrowujący od dnia 26.01.2011r. Ubezpieczona podjęła zatem świadome czynności zmierzające do podjęcia działalności, a fakt że nie odniosły one oczekiwanego rezultatu nie może świadczyć o tym, iż działalność nie była prowadzona. W tym miejscu Sąd pierwszej instancji odwołał się do poglądu Sądu Najwyższego wyrażonego w

wyroku z dnia 25 listopada 2005r. I UK 80/05. Wynika z niego, że wykonywanie działalności gospodarczej obejmuje nie tylko faktyczne wykonywanie czynności należących do zakresu tej działalności, lecz także czynności zmierzające do zaistnienia takich czynności gospodarczych (czynności przygotowawczych). Na przykład, prowadzenie działalności gospodarczej występuje zarówno w czasie faktycznego wykonywania usług, jak też w okresach wykonywania innych czynności związanych z działalnością. Wszystkie te czynności pozostają zatem w ścisłym związku z działalnością usługową, bowiem zmierzają do stworzenia właściwych warunków do jej wykonywania.

W rezultacie Sąd pierwszej instancji nie znalazł podstaw do zmiany zaskarżonej decyzji.

Apelacje złożyła wnioskodawczyni.

Zaskarżyła wyrok w całości, nie formułując konkretnych zarzutów, wyjaśniła, że nie rozpoczęła żadnych czynności w ramach zgłoszonej działalności gospodarczej w okresie od dnia 3.01.2011 roku do dnia 25.01.2011 r. Opisała specyfikę działalności gospodarczej prowadzonej przez osoby wykonujące zawód księgowego. Podkreśliła, że nie uzyskała uprawnień do wykonywania tego zawodu, nie ubezpieczyła się od odpowiedzialności cywilnej. Zakwestionowała ustalenie, zgodnie z którym złożyła dokumenty (...) z datą 03.01.2011 r. oraz (...) wyrejestrujący działalność od dnia 26.01.2011 r. Wskazując na powyższe domagała się zmiany zaskarżonego wyroku i poprzedzającej go decyzji zgodnie z wnioskiem zawartym w odwołaniu.

Sąd Apelacyjny zważył:

Apelacja jest zasadna w zakresie w jakim prowadzi do uchylenia wyroku i przekazania sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego wielokrotnie wskazywano, że nieprzeprowadzenie pełnych ustaleń faktycznych, koniecznych do rozstrzygnięcia sporu jest nie tylko mankamentem uzasadnienia, ale usprawiedliwia także zarzuty materialnoprawne. Nie jest bowiem możliwe prawidłowe zastosowanie prawa materialnego (dokonanie prawidłowej subsumpcji) bez zgodnego z prawem (procesowym) ustalenia podstawy faktycznej rozstrzygnięcia (por. np. wyroki SN z dnia: 7 sierpnia 1997 r., I CKN 261/97, niepublikowany; 26 czerwca 2001 r., III CKN 400/00, LEX nr 52360; 9 grudnia 2004 r., I UK 119/04, 28 lutego 2006 r., III CSK 135/05, LEX nr 201033; 11 kwietnia 2006 r., I PK 164/05, Monitor Prawa Pracy 2006 nr 10, s. 541; 9 lutego 2007 r., I PK 222/06, OSNP 2008 nr 11-12, poz. 159; niepublikowany; 19 marca 2008 r., I PK 256/07, OSNP 2009 nr 15-16, poz. 192; 9 maja 2008 r., II PK 316/07, OSNP 2009 nr 19-20, poz. 250; 4 listopada 2008 r., II PK 100/08, OSNP 2010 nr 9-10, poz. 108; 10 marca 2011 r., II PK 241/10, LEX nr 81752; 16 czerwca 2011 r., I PK 272/10, LEX nr 1001283, 19 lutego 2014 r., II PK 130/13, LEX nr 1460978). Kwestia ta ma wyjątkowe znaczenie w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, w których ubezpieczony musi się zmierzyć z wyspecjalizowanym organem rentowym, mającym zapewnioną fachową pomoc prawną.

W rozpoznawanej przez Sąd Okręgowy sprawie sporna była tylko jedna okoliczność faktyczna - czy wnioskodawczyni w okresie od dnia 3.01.2011 roku do dnia 25.01.2011 r. prowadziła działalność gospodarczą. Sąd nie rozstrzygnął tej wątpliwości. Oparł się na domniemaniu, zgodnie z którym osoba rejestrująca działalność w istocie ją prowadzi. Wydanie wyroku nastąpiło po przeprowadzeniu pierwszej rozprawy, w trakcie której Sąd pierwszej instancji nie raczył nawet wypytać wnioskodawczyni na rzeczoną okoliczność. Tego rodzaju procedowanie jest niedopuszczalne w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych. Pozostaje w konflikcie z art 468 § 2 pkt 3 k.p.c., który nakłada na sąd pierwszej instancji ustalenie w dialogu ze stronami jakie okoliczności są sporne i jakie okoliczności należy przeprowadzić w celu ich wyjaśnienia. Dopiero po tego rodzaju konwersacji, w razie beczynności strony obciążonej ciężarem dowodowym, możliwe jest wyprowadzanie wobec niej ujemnych konsekwencji procesowych. Wynika to stąd, że funkcją postępowania przed sądem ubezpieczeń społecznych jest odkrycie prawdy obiektywnej. W postępowaniu tym zasada kontrydiktoryjności nie została zmodyfikowana, jednak na sąd nałożono większe obowiązki w zakresie współpracy ze stronami w celu zainicjowania postępowania dowodowego prowadzącego do wyjaśnienia spornych okoliczności. Odchodząc nawet od reguł obowiązujących w postępowaniu odrębnym, konieczne wydaje się przypomnieć, że w art 212 § 1 k.p.c. stwierdzono, iż sąd na rozprawie przez zadawanie pytań stronom dąży do tego, aby strony przytoczyły lub uzupełniły twierdzenia lub dowody na ich poparcie oraz udzieliły wyjaśnień

koniecznych dla zgodnego z prawdą ustalenia podstawy faktycznej dochodzonych przez nie praw lub roszczeń. W ten sam sposób sąd dąży do wyjaśnienia istotnych okoliczności sprawy, które są sporne. Spoglądając na protokół rozprawy i ustalenia faktyczne Sądu Okręgowego trudno twierdzić, że wytyczne te zostały zrealizowane. Kolejnym przepisem, który został naruszony przez Sąd pierwszej instancji jest art 299 k.p.c. W orzecznictwie przyjmuje się, że dowód z przesłuchania stron ma charakter fakultatywny, subsydiarny i symetryczny (wyrok SN z dnia 5 czerwca 2009 r., I PK 19/09, LEX nr 519171). Explicite z treści przepisu art. 299 k.p.c. wynika, że jego przedmiotem są wyłącznie niewyjaśnione fakty istotne dla rozstrzygnięcia sprawy. Oznacza to, że przesłuchanie stron nie może służyć sprawdzeniu wyników dotychczasowego postępowania. Sąd nie jest zobowiązany do przeprowadzenia tego dowodu, chyba że dotychczasowe postępowanie dowodowe nie doprowadziło do jednoznacznego wyjaśnienia stanu faktycznego. Oznacza to, że sąd powinien przeprowadzić dowód z przesłuchania stron obligatoryjnie w sytuacji, gdy strony nie zaoferowały innych źródeł poznawczych. Sąd Okręgowy mimo stanowiska wnioskodawczyni, że nie prowadziła w spornym okresie działalności gospodarczej nie pokusił się o wyjaśnienie spornych okoliczności, mimo, że krótki czas trwania tej działalności, nieuzyskanie przez wnioskodawczynię uprawnień do jej wykonywania, brak ubezpieczenia OC, uprawdopodobniało wersję ubezpieczonej.

Przedstawione uchybienia w sferze prawa procesowego mają znaczenie jeśli weźmie się pod uwagę utrwalone poglądy orzecznicze. Wynika z nich, że ubezpieczenie społeczne nie zachodzi w okresach faktycznego nieprowadzenia działalności gospodarczej (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 10 grudnia 1997 r., II UKN 392/97, OSNAPiUS 1998 nr 19, poz. 584; z dnia 14 kwietnia 1999 r., II UKN 570/1998, OSNAPiUS 2000 nr 13, poz. 518; z dnia 12 stycznia 2000 r., II UKN 302/99, OSNAPiUS 2001 nr 9, poz. 326; z dnia 31 marca 2000 r., II UKN 457/99, OSNAPiUS 2001 nr 18, poz. 564; z dnia 3 kwietnia 2003 r., II UK 221/02, OSNP 2004 nr 9, poz. 161; z dnia 12 maja 2005 r., I UK 275/04, OSNP 2006 nr 3-4, poz. 59). W tym zakresie warto jednak wskazać, że nieprowadzenie działalności gospodarczej oceniane jest innymi kryteriami niż świadczenie pracy w oparciu o zatrudnienie pracownicze, czy inne tytuły ubezpieczenia. Przyjmuje się, że cechami działalności gospodarczej jest:

- 1) zawodowy (a więc stały) charakter,
- 2) związana z nią powtarzalność podejmowanych działań,
- 3) podporządkowanie zasadzie racjonalnego gospodarowania,
- 4) uczestnictwo w obrocie gospodarczym.

(por. uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 6 grudnia 1991 r., III CZP 117/91, OSNCP 1992 nr 5, poz. 65).

Sąd Okręgowy naruszając przepisy procedury unikał zmiernia się przedstawioną powyżej kwalifikacją materialnoprawną opartą o art. 6 ust 1 pkt 5 w związku z 13 pkt 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. W rezultacie nie trzeba przekonywać, że nie doszło do wyjaśnienia istoty sprawy, a wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości. Dlatego zgodnie z art. 386 § 4 k.p.c. orzeczono jak w sentencji.